

Presentie in coronatijd

JAARVERSLAG 2020
van Stichting WIJKPRESENTIE PARKSTAD

inloop Meezenbroekerweg 70 Heerlen

INHOUDSOPGAVE

Pagina

2. **Inhoudsopgave**
3. **Voorwoord**
4. **Menslievende zorg**
5. **Stichting Wijkpresentie Parkstad / missie, visie en kernwaarden**
6. **Bestuur**
7. **Presentie in coronatijd**
11. **Het onderzoek 'ONTMOETING'**
12. **Ontwikkeling inloophuis 'Bie Oos'**
15. **Wie voert de regie? Een signaal**
18. **Contacten en samenwerking**
18. **Tot slot**
19. **Theorie van de presentie: een schema**

Samenstelling en redactie: Fien Cruts, Matth Gubbels, Gijs den Boer

Opmerking: in ervaringsverhalen van personen in dit jaarverslag zijn alle namen fictief vanwege privacy redenen.

VOORWOORD

Voor u ligt het jaarverslag 2020. Zoals gebruikelijk wordt ook in dit jaarverslag teruggeblikt op de activiteiten en bijzonderheden in het inmiddels voorbij jaar. 2020 was in veel opzichten een bijzonder jaar dat iedereen nog lang zal heugen. Dit jaar werd namelijk beheerst door de coronapandemie. Een pandemie die een verlamdend effect had op onze samenleving en daarmee ook op het werk van de stichting wijkpresentie. De kern van het presentiewerk is immers, om er te zijn voor je medemens. In een wereld waar geen of nauwelijks fysiek contact mogelijk is, is presentiewerk moeilijk uitvoerbaar. Natuurlijk is er alles aan gedaan om het werk zoveel mogelijk te continueren door telefonisch contact, via app-berichten en videobellen. Ondanks alle goede bedoelingen is dit toch maar een beetje een vervanging voor echte ontmoetingen. Er kan niet aan worden voorbij gegaan, dat corona tevens het welbevinden van de mensen raakte. Meer dan gebruikelijk werden de presentiewerkers geconfronteerd met personen die last hadden van angst, depressie, irritatie en agressie. Het trok een zware wissel op de medewerkers. Desondanks bleven zij zich onverminderd inzetten. Daarvoor hulde. Gelukkig waren er van juni tot begin december enkele versoepelingen, waardoor met inachtneming van de nodige maatregelen diverse activiteiten tijdelijk toch doorgang konden vinden.

2020 bracht ook goed nieuws. Er werd forse vooruitgang geboekt bij de realisering van een inlooppunt. Met de Lutherse gemeente werden afspraken gemaakt over het medegebruik van ruimten in de kerk aan de Meezenbroekerweg. Hier kunnen mensen terecht voor een gesprek of gewoon een ontmoeting met anderen. Het is een plek waar mensen welkom zijn, zich veilig kunnen voelen en met respect worden bejegend. Een voordeel is dat dit inlooppunt centraal in Heerlen is gelegen en goed toegankelijk is. Als zodanig voorziet dit inlooppunt in een duidelijke behoefte. Helaas had ook hier corona tot gevolg, dat de activiteiten moesten worden gestaakt. Het valt te hopen, dat in 2021 dit inlooppunt helemaal tot zijn recht komt.

Het verslag is geen opsomming van feiten en theoretische beschouwingen. Het is een levendig verslag met verhalen uit de praktijk, die concreet maken waar het presentiewerk voor staat.

Duidelijk is dat het presentiewerk naast de diverse instellingen voor sociaal werk een eigenstandige plaats heeft. In een wereld waar het individualisme volop aanwezig is en mensen minder naar elkaar omzien zal de behoefte aan presentiewerk alleen maar toenemen. Van harte hoop ik, dat de lezer mede door dit jaarverslag overtuigd is van nut en noodzaak van het presentiewerk als vangnet voor velen die door reguliere instellingen niet bereikt kunnen of willen worden.

Aan het eind van dit voorwoord wil ik namens de stichting dank uitspreken aan alle personen en instanties die door hun bijdrage dit presentiewerk mogelijk maken.

Harrie van Beers
Voorzitter

MENSLIEVENDE ZORG

Verlichten
wat pijn doet.
Genezen
wat gewond is.
Horen wat
niet gezegd is.

Opmerken
wat niet gezien wordt.
Stil zijn
als woorden te veel zijn.
Luisterend
spreken zonder te praten.

Meetrekken
door het onzekere.
Meegaan
tot het einde.

Waardering tonen
voor het goede.
Verbijstering delen
om het verschrikkelijke.

Doen wat je belooft,
liefde en warmte
toevoegen
aan goede zorg.

Uit: Warme zorg, warme woorden Marinus van den Berg

Stichting Wijkpresentie Parkstad /

werkterrein, missie, visie en kernwaarden

Werkterrein

De wijkpresentiemedewerkers van onze stichting werken nu in de wijken die de volgende kenmerken hebben:

- Het aantal maatschappelijke kwetsbaren is verhoudingsgewijs hoog.
- Laag geletterdheid, dus het niet-gebruiken van gedrukte en geschreven informatie om te functioneren in deze maatschappij, is verhoudingsgewijs erg hoog.
- Veel mensen zijn eenzaam, ervaren een slechte gezondheid, voelen zich niet veilig in de wijk en hebben een betrekkelijk laag inkomen.
- De sociale cohesie is in deze wijken vrij laag.

Missie

Het versterken van vormen van gemeenschap en initiatieven tot gemeenschappelijke zorg in een sociaal en economisch zwakke wijken door buiten en binnen present te zijn.

Visie

De Stichting Wijkpresentie Parkstad geeft wijkpresentiewerkers opdracht om aanwezig te zijn in wijken om de buurtbewoners te ondersteunen in hun dagelijkse leven en in hun zoeken naar gemeenschap.

In hun contacten en gesprekken met wijkbewoners zullen zij aandacht geven aan zingevende, maatschappelijke en religieuze dimensies die aan het licht kunnen komen in de ontmoeting van mensen met de wijkpresentiewerkers en hun vrijwilligers én tussen de mensen onderling.

In hun zoeken naar gemeenschap, eigen waarde en eigen kunnen, hebben wijkbewoners een kans in hun mens zijn en in hun menselijke waardigheid bevestigd te worden door hun contact met lotgenoten en bondgenoten en door de ondersteuning van mensen die in hen geloven.

Onze kernwaarden

Wij werken vanuit de universele waarden:

Respect, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid, gelijkheid, vriendelijkheid, liefde, veiligheid, vrijheid, vertrouwen en eerlijkheid. Daarbij zijn wij geïnspireerd door het principe voortvloeiend uit ons christelijk cultureel erfgoed: 'Je naaste een naaste zijn'.

Bestuur

In 2020 bestond het bestuur van de Stichting Wijkpresentie Parkstad uit: H. van Beers, voorzitter, A. Dubois, penningmeester en secretaris a.i., pastor M. Gubbels, dhr. T. van Gestel en pastoor W. Janssen werd benoemd als adviserend bestuurslid vanuit het dekenaat Heerlen. Mevrouw S. Vaessen oriënteerde zich eind 2020 op het bestuurslidmaatschap.

Verder werd het bestuur geadviseerd door Fien Cruts, wijkpresentiewerker, door H. Vossen, stafmedewerker van de Dienst Kerk en Samenleving (DKS), en door G. den Boer (vrijwillig adviseur) met aandacht voor projectontwikkeling en organisatorische processen. De heer Vossen beëindigde zijn adviseurschap in februari vanwege het opheffen van de DKS, hetgeen zeer betreurd werd.

Het bestuur vergaderde in 2020 vijf maal te weten op 13 februari, 2 juni, 30 september, 27 oktober, 10 december.

Naast de vaste agendapunten zoals verslag, stand van zaken financiën, voortgang primair proces/ presentie/activiteiten/project en informatie uit het Netwerk Informele Steun Heerlen, waren er de volgende bespreek- en besluitpunten:

- Jaarverslag en jaarrekening 2019
- Begroting 2021 en 2022
- Tijdelijke regeling secretariële werkzaamheden door het benoemen van bestuurslid A. Dubois als secretaris a.i. en het instellen van een werkgroep secretariaat met A. Dubois, T. van Gestel en G. den Boer.
- Er werd getracht de vacature secretaris in te vullen maar dat had dit jaar geen resultaat.
- Ontwikkeling van het project Bie Oos. In dat kader werd het onderzoek 'ONTMOETING- Ontmoetingsmogelijkheden in wijken van Heerlen-Noord' uitgevoerd door mevrouw I.Dingemans en gepresenteerd op 4 maart 2020. De begeleidingscommissie van dit onderzoek werd bemenst door de heren M.Gubbels, H. Vossen, R. Pauls (pastoraal werker Andreas parochie) en G. den Boer.
- Huurcontract ruimten Evangelisch Lutherse Gemeente, Meezenbroekerweg 70 te Heerlen ten behoeve van de verdere ontwikkeling van de inloof functie Bie Oos.
- Inzet van I.Dingemans als presentie functionaris bij de activiteiten van 'Bie Oos'
- Corona steunpakket van Netwerk DAK

Bestuursleden, wijkpastor, en adviseurs, namen in 2020 deel aan diverse overleggen, studiedagen en conferenties. Het jaarlijks overleg met wethouder P. van Zutphen vond dit jaar niet plaats vanwege corona. Wel werd een gesprek gepland met mevrouw C.Slüper, Teamleider Inkomen bij Gemeente Heerlen. De voorzitter onderhield contact met het Dekenaat Heerlen.

Presentie in coronatijd -ervaringen van Fien Cruts

Kwetsbare mensen in coronatijd tijdens lockdowns

Er heerst angst en verwarring in de wijken. Mensen zijn bang voor het coronavirus. De meeste mensen kunnen hun zorgen delen met familie of vrienden, maar veel kwetsbare mensen in de wijken die in een sociaal isolement leven, hebben die mogelijkheid niet. Tijdens de lockdown sloten winkels, ontmoetingsplaatsen, kerken en moskeeën hun poorten en werden mensen gevraagd zoveel mogelijk binnen te blijven. De lief-en-leed groepjes kwamen niet meer samen en ook waren er geen activiteiten voor kinderen meer. Alle sportclubs en andere verenigingen staakten hun activiteiten. Door dit alles viel voor de kwetsbaren in de wijken elke mogelijkheid tot contact weg. Voor de kwetsbare groep was er geen mogelijkheid meer voor een praatje, ontspanning of een troostend woord, met als gevolg dat de angst regeerde. Ook heerste er veel onvrede en agressie.

Als presentiewerker ken je de mensen waar je al jarenlang mee omgaat door en door en je realiseert je hoe het met hen gesteld is in deze tijd. Daarom was, en is het nog steeds, belangrijk deze mensen te blijven bezoeken, zij het op afstand, en regelmatig telefonisch of via whatsapp contact te onderhouden. Dat houdt de mensen op de been. Mensen sturen mij vaak mooi liedjes, brieven en gedichten. Iemand stuurde me onderstaand - ongelooflijk mooi gedicht van Ilja L. Pfeijffer, dat ik hier wil delen:

Pandemie

Als angst het bangst is
als je voor een ander vreest
en doodsbenauwd om iemand bent
van wie je houdt
dan ben ik van mijn leven
nooit zo bang geweest.
Als eenzaamheid is
dat je angstig afstand houdt van dierbaren
omdat je voor hun leven vreest
dan heb ik mij nog nooit
als zo alleen beschouwd.
Wie voor zijn eigen vrijheid vecht
die sneuvelt morgen.
Wie zich wil redden
moet voor ieder ander zorgen.
Ilja L. Pfeijffer

Presentiewerk in coronatijd

Aan het begin van de coronacrisis viel ineens het fysieke contact met de wijkbewoners weg. In plaats van bij mensen op bezoek te gaan, was er alleen nog via de telefoon, videobellen of whatsapp contact. Alleen in schrijnende gevallen is dat geen keuze: mensen die het nu meer dan ooit nodig hebben kun je niet in de steek laten.

De relatie die we met wijkbewoners hebben is de drijvende kracht voor het presentiewerk en juist nu wilden we de mensen nabij zijn. We hebben de wijk en de wijkbewoners nodig om te ervaren wat er allemaal speelt bij de wijkbewoners en in een wijk. Maar ook als presentiewerker ben je bang en sta je voor de keuze om wel of niet mensen thuis te bezoeken. Je kunt ziek worden en door van huis tot huis te gaan het virus zelf verspreiden en anderen, vaak fysiek kwetsbaren, ziek maken.

Wanneer je minder bij mensen thuis komt en je minder in de wijk aanwezig bent, ervaar je het gemis van de middelen waarmee je het presentiewerk vorm wil geven.

Zo is in contacten met mensen de *lichaamstaal* heel belangrijk. Gebaren, houdingen en gezichtsuitdrukkingen vertellen iets over hoe iemand zich voelt of in welke gemoedstoestand iemand is. Ook de lichaamstaal van huisgenoten van iemand waarmee je in gesprek bent, neem je, soms onbewust, waar en bepalen je handelen. Via de telefoon en videobellen mis je deze signalen. Het is verder minder makkelijk om naast het bespreken van de problemen, het gesprek even af te wisselen met iets luchtigs, zoals over de pas aangeschafte mooie mat. Bij communicatie via whatsapp mis je bovendien de intonatie en klemtoon, waardoor je niet altijd weet hoe een bericht bedoeld is. Hoe moet je bijvoorbeeld een bericht als 'ja hoor, het gaat geweldig met me' interpreteren: gaat het goed met diegene of net niet? Nog moeilijker is de telefonische communicatie met mensen die de Nederlandse taal niet machtig zijn, vaak met een allochtone achtergrond. Bij een gesprek bij hun thuis worden dingen vaak verduidelijkt met gebaren en dat is telefonisch nu net niet mogelijk. Vaak is het belangrijk om met iemand *fysiek contact* te hebben. Het doet pijn wanneer je mensen, die dat op dat moment zo nodig hebben, niet troostend een hand om de schouder kan leggen of in je armen kan sluiten. Aanraking maakt een gesprek compleet. Bij een telefonisch contact heb je dan soms het gevoel dat het niet 'af' is en je kan moeilijk inschatten hoe je de ander hebt achtergelaten.

Wat je ook mist zijn de gesprekken die je met mensen hebt wanneer je *iets samen doet*, zoals het samen invullen van een formulier voor het consultatiebureau. Ongedwongen komen dan onderwerpen ter sprake die de mensen belangrijk vinden. Dit speelt vooral bij contacten met kinderen. Kinderen vertellen dingen die hun bezighouden vaak terloops wanneer je een spelletje met ze doet of wanneer je samen met een knutselwerkje bezig bent. Door het ontbreken van deze momenten verlies je het zicht op de kinderen.

Door nauwelijks in de wijken aanwezig te zijn, ben je niet meer op de hoogte van wat er zich actueel in de wijken afspeelt. Je mist de *toevallige ontmoetingen* en hoort niet de laatste nieuwtjes. Hierdoor heb je minder zicht op de situatie in de wijk. De keren dat we in de wijken waren en mensen buiten ontmoetten, bleek dat zij, anders dan in de intimiteit van de eigen woonkamer, minder geneigd waren over hun problemen te praten en hun gevoelens te tonen.

Verhalen uit de wijken tijdens de eerste lockdown

Iedereen heeft een andere manier om met de crisis om te gaan. De een ziet het als een griepje, en feest lekker door, meestal jongeren, anderen komen niet buitenshuis, gaan de tuin niet in, doen geen boodschappen en leven geïsoleerd met hun kinderen.

Wat de corona crisis werkelijk met mensen doet wordt het best geïllustreerd door verhalen uit de praktijk.

Angst

Zoals Oumou, een alleenstaande moeder met vier kinderen. Zij denkt dat buiten zijn gevaarlijk is en dat je daar ziek van kan worden. Door alle onrust en angst krijgen ze niet alles mee. Ze kijken geen tv en weten echt niet wat er gaande is. Communicatie vindt plaats via het keukenraam en de telefoon. Ik probeer haar uit te leggen wat het RIVM doet, dat begrijpt ze niet goed. Er is met haar afgesproken dat een vrijwilliger een keer in de week de boodschappen voor haar deur zet. De kinderen spelen alleen binnen, ze hebben kleurpotloden, leesboekjes en stiften gekregen. Wanneer we face-bellen vertellen ze honderd uit.

Joop is bang, belt om 2 uur in de nacht en vraagt of ik al in bed lag. Hij is bang dat hij doodgaat en dat hij begraven wil worden in zijn donkerblauwe trui. Ik krijg 's nachts vaak appjes. 'Ben je nog wakker? Ik ben zo bang'. Juist nu is het belangrijk contact te blijven houden, de telefoon is dan ook onmisbaar.

's Nachts om 3 uur krijg ik een appje van de buurman van Ben. 'Ze hebben Ben opgehaald. Ik ben bang'. Er is een foto bij met mannen in witte pakken. Ik heb er ook even van wakker gelegen.

Agressie

Jaid woont op een klein appartementje en reageert heel agressief op zijn isolement. Hij gooit met servies en maakt scheldend ruzie met de buurman.

Depressie

Anderen worden depressief en leven teruggetrokken, ervaren eenzaamheid, zoals Fatima. Betty belt omdat zij haar overbuurvrouw Fatima al weken niet had gezien of gehoord. Als ik Fatima bel, neemt ze op, omdat ze mijn nummer herkent. Als ik haar vraag hoe het met haar gaat en dat wij ons zorgen maken, zegt ze 'nee hoor, met mij gaat het goed, maar ik kom niet naar buiten door dat virus. Ik heb de oorlog overleefd en ben gevlucht uit mijn land en nu ik hier ben zou ik doodgaan door dat virus.' Wij bellen veel, maar naar buiten komt ze niet.

Irritatie

Een telefoontje van de woningvereniging, of ik contact wil opnemen met Sonja. De buurman heeft geklaagd over overhangende struiken bij Sonja. De wijkagent en het veiligheidshuis zijn er ook al geweest omdat er ruzie in huis was met haar vriend en omdat de kinderen kabaal maakten. Als ik Sonja bel, escaleert de zaak. Sonja rent de tuin in en begint te schreeuwen en te schelden en wil de buurman te lijf gaan. Ik heb het gelukkig kunnen sussen.

Afstand

Tamara belt, Rob heeft veel pijn in zijn hoofd, rug en nek. De dokter denkt aan een nekhernia. Hij heeft morfine gekregen maar dat helpt na een tijdje niet meer. Hij wil voor de trein springen. Na heel wat gedoe kan hij naar het ziekenhuis en het blijkt dat hij een tumor in zijn hoofd en in zijn longen heeft en terminaal is. Tamara mag alleen videobeeld contact hebben. Na drie weken komt hij naar huis. Hij wil graag afscheid van me nemen. Dat vind ik wel heel moeilijk, omdat mijn schoonzoon griepverschijnselen heeft en bij mij in huis is geweest. We bellen met videobeeld contact en appen, wat wel heel moeilijk is.

Geen eten

Katja belt huilend omdat zij geen eten heeft voor haar en haar kinderen. De voedselbank verstrekt geen noodpakketten meer, omdat ze niet genoeg binnenkrijgen. Niet alleen Katja, maar ook andere gezinnen hebben geen eten. Het Domushuis waar ik wel eens brood, boter en beleg ging halen is gesloten. De kelder bij ons is leeggeplunderd. De Plus-pakketten die ik nog over had zijn allemaal uitgedeeld.

Tijdens de lockdowns zijn er een aantal formele en informele initiatieven ontwikkeld:

Wat zijn wij blij en dankbaar dat Netwerk DAK met een noodfonds kwam. Daar hebben wij heel veel mensen mee kunnen helpen. Enkele voorbeelden: we hebben bij veel gezinnen boodschappenbonnen voor de supermarkt uitgedeeld. Dat was echt een verrassing voor ze. Voor een gezin met kleine kinderen is behang gekocht voor de woonkamer, omdat er geen behang op de muur was, en dekbedden en hoeslakens, want zij sliepen zonder lakens en dekens. De kinderen in de wijken hebben wij blij gemaakt met viltstiften, potloden, stoepkrijt en voetballen. Ook hebben we flesjes desinfectiegel gekocht, want de meeste mensen kunnen dat niet betalen.

In de coronatijd hebben een aantal mensen uit de wijken zich aangeboden om boodschappen te doen voor mensen die dat niet kunnen. Een andere groep heeft regelmatig gekookt en in aluminium schaaltes eten rondgebracht naar die mensen; ze hoefden dat thuis alleen maar op te warmen.

Een boer uit Nuth die hoorde van ons project heeft ons een groot aantal kratjes met biologische groenten, aardappelen en uien en 80 zakken zelfgemaakte soep geschonken. Daarmee hebben de vrouwen gekookt en eten rondgebracht in de wijk.

In juni zijn de maatregelen versoepeld. We zijn weer begonnen de mensen te bezoeken, maar wel binnen de corona maatregelen. Het werk gaat gewoon door, de problemen die de mensen vóór de coronatijd hadden zijn er nog steeds, alleen is het moeilijk omdat veel instanties waar mensen hulp van nodig hebben thuiswerken en niet ten volle de hulp kunnen bieden die de mensen nodig hebben.

Vanwege de corona beperkende maatregelen konden vanaf maart geen activiteiten worden gepland van de Lief en Leed groepen.